

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
до 150-річчя від дня народження
Є. В. Васьковського**

*м. Одеса,
8 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

3. Борисова Е. А. Апелляция в гражданском (арбитражном) процессе / Е. А. Борисова. — М. : Городец, 2000.

4. Щодо деяких спірних питань застосування процесуальних норм у зв'язку зі змінами до Цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс] : лист Вищого спеціалізованого суду України від 13.02.2012 р. № 4-183/0/4-12. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/VR00045.html.

5. Зайцев И. М. Процессуальные функции гражданского судопроизводства / И. М. Зайцев. — Саратов, 1985.

6. Фурса С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. У 2 т. Т. 1 / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. В. Щербак ; за заг. ред. С. Я. Фурси. — К. : Вид. Фурса С. Я. : КНТ, 2006.

7. Трач О. М. Окремі питання доказування в суді апеляційної інстанції // Форум права. — 2008. — № 3. — С. 493.

8. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства : Закон України від 20 груд. 2011 р. № 4176-VI // Офіційний вісник України. — 2012. — № 4. — Ст. 117.

Питуляк В. М.

*асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Ефективність судового захисту, як правило, безпосередньо залежить від ефективності діяльності органів примусового виконання, оскільки саме державні виконавці завершують цикл захисту порушеного або оскарженого права громадян і (або) організацій.

Загальновизнаним в суспільстві є факт, що основними проблемами в сфері виконання судових рішень є гранично низька частка фактичного виконання судових рішень. Стан реального виконання судових рішень, що надходять на примусове виконання до органів виконавчої служби становить менш ніж 25 % від загальної кількості документів [1]. До основних чинників, що впливають на низький рівень фактичного виконання судових рішень зокрема відносяться відсутність ефективної системи мотивації державних виконавців та неналежний рівень матеріального забезпечення, системні недоліки у взаємодії державних виконавців з іншими державними та недержавними установами, великий рівень завантаженості державних виконавців, тощо.

Реформа судової системи і системи виконання судових рішень є частиною глобальної судової реформи в Україні й однією з її осно-

вних складових. Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 було схвалено Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки [2], чим було окреслено «дорожню мапу», зокрема, в частині реформування основоположних ідей системи виконавчого провадження та запровадження інституту приватного виконавця, як одного із основних засобів підвищення ефективності виконавчого провадження.

Незважаючи на реформування радянської системи примусового виконання та прийняття Закону України «Про виконавче провадження» (із подальшими змінами та доповненнями) [3] та Закону України «Про державну виконавчу службу» [4], значного покращення в сфері якісних та кількісних показників виконання судових рішень в Україні не продемонструвало. У цілому значний відсоток судових рішень в Україні не виконується, ефективність роботи судової системи без фактичного виконання винесених судових рішень знижується практично вдвічі. Також важливим фактором, що вимагає пильної уваги до системи примусового виконання, є постійне зростання скарг у Європейському суді з прав людини, поданих проти України у зв'язку з невиконанням судових рішень органами державної виконавчої служби. За рішеннями ЄСПЛ спостерігається щорічне збільшення виплачуваних Україною грошових сум, що свідчить і про відсутність ефективних механізмів виконання юрисдикційних актів [5].

Питання про форму організації служби державних виконавців і в цілому всієї системи примусового виконання судових актів і актів інших юрисдикційних органів в Україні на даний час відноситься до числа найбільш дискусійних. Викладене і зумовлює дослідницький інтерес до країн, які вже реформували державну систему примусового виконання судових актів.

В умовах ринкової економіки приватноправова модель примусового виконання набуває все більшого поширення і привертає увагу дослідників різних країн. Переваги даної системи полягають в наступному. Така система більш пристосована до потреб ринкової економіки, оскільки забезпечує більш високу мотивацію діяльності осіб, які займаються виконанням, і як наслідок — гарантує своєчасне і якісне виконання судових та інших юрисдикційних актів; альтернативний порядок виконання судових рішень не пов'язаний з бюджетними витратами; побудова системи альтернативного виконавчого провадження на принципі повної майнової відповідальності виконавця, а також суворий контроль за її функціонуванням з боку держави дозволить уникнути можливих зловживань і призведе до зниження корупції у цій сфері, що й обумовлює

її привабливість для багатьох країн, що реформують свої системи примусового виконання.

В якості однієї з пропозицій розвитку Державної виконавчої служби України все частіше звучить ідея щодо надання службі в Україні статусу недержавної, або небюджетної, ліберальної професії. Така пропозиція надходить, перш за все, від тих фахівців, які так чи інакше знайомі з подібною організацією служби судових виконавців в окремих європейських країнах.

Щодо вимог, які пред'являються до осіб, які мають намір освоїти професію приватного виконавця то у відповідності до ч. 1 ст. 21 проекту Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» (надалі — Законопроект) приватним виконавцем може бути громадянин України, не молодший 25 років, який має вищу юридичну освіту ступеня магістра, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання диплома магістра не менше двох років, склав кваліфікаційний іспит та пройшов стажування [6, ст. 21]. Вказані вимоги пред'являються до потенційних кандидатів на посаду приватного виконавця у більшості європейських країн. Також в Законопроекті міститься положення, щодо відшкодування завданої шкоди (ч. 1 ст. 28), згідно із яким приватний виконавець зобов'язаний до початку здійснення своєї діяльності застрахувати цивільно-правову відповідальність перед третіми особами [6, ст. 28].

Реформування системи виконання, що проведено на даний час потребує збереження централізованих засад в управлінні державною виконавчою службою та приватними виконавцями, у зв'язку із покладенням набагато більше державних обов'язків на виконавців в Україні, ніж на їх колег у Європі. Крім того, необхідно зберегти в окремих випадках діючу в Україні монополію на здійснення виконавчого провадження за державними виконавцями, але з новим правовим статусом, що також передбачається ст. 5 Проекту Закону України «Про виконавче провадження» [7, ст. 5].

На наш погляд, передумови для впровадження приватної моделі добровільного та примусового виконання судових рішень для приватизації в сфері виконавчого провадження сьогодні в Україні вже є. Більшість відповідей на поставлені суспільством питання, щодо необхідності реформування системи примусового виконання, надаються в проекті Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та проекті Закону України «Про виконавче провадження», але сам факт затягування прийняття

таких вкрай нагальних та необхідних законів свідчить про небажання законодавця покращити стан реального виконання судових рішень.

Висновки. Розробникам альтернативної моделі системи примусового виконання в ході її доопрацювання слід враховувати як позитивний, так і негативний досвід діяльності приватних виконавців, накопичений країнами, де вже тривалий час функціонує така система, а також країн, які нещодавно реформували інститут державного виконання.

При альтернативній моделі виконавці будуть мати більшу матеріальну зацікавленість, що призведе до підвищення ефективності виконавчого провадження, а витрати держави на утримання органів примусового виконання значно зменшаться.

На підтримку приватноправової моделі виконавчого провадження наводять такі аргументи: відсутність великої кількості звітної документації, що дозволить заощадити час для здійснення виконавчих дій; без бюрократії і систематичних перевірок можна буде ефективніше використовувати робочий час; така модель підвищить відповідальність і самостійність у прийнятті рішень; незалежний виконавець працюватиме на кінцевий результат — виконання юрисдикційного акта, що підвищить авторитет судової влади; реформування державної системи примусового виконання зміцнить статус і поліпшить імідж виконавця, а отже, в системі придуть професіонали.

Однак, на наш погляд, за державою має зберегтися функція нормативного регулювання діяльності виконавців, контролю за їх діяльністю, а також встановлення граничних тарифів за вчинення виконавчих дій, щоб уникнути значного збільшення витрат на виконавче провадження і зберегти доступність системи виконання для всіх потенційних стягувачів. Будь-які рішення, дії (бездіяльність) приватного виконавця повинні бути предметом подальшого судового контролю.

Л і т е р а т у р а

1. Державна виконавча служба України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dvs.gov.ua/ua>.
2. Указ Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
3. Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб): Закон України від 4 листоп. 2010 р. № 2677-VI // Голос України. — 2010. — 8 груд. (№ 232).
4. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24 берез. 1998 р. № 202/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 36–37.
5. Концепція запровадження інституту приватних виконавців в Україні [Елект-

ронний ресурс]. — Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/bmalyshev/article/15018.aspx>.

6. Проект Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», прийнятого Верховною Радою України у першому читанні 08.10.2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56267.

7. Проект Закону України «Про виконавче провадження», прийнятого Верховною Радою України у першому читанні 08.10.2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56268.

Бут І. О.

*аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІСЦЕ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДУ ТА ВИДАЧІ ВИКОНАВЧОГО ЛИСТА НА ЙОГО ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ В СТРУКТУРІ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Оскарження третейського рішення та видача виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду стоять окремим блоком у цивільному процесуальному законодавстві: врегулюванню даних питань присвячено відповідні глави 1, 2 Розділу VII-1 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) [1]. Зазвичай, виділяючи позовне, наказне та окреме провадження, авторами лише вказується на існування проваджень з оскарження рішень третейських судів та видачі виконавчих листів на їхнє примусове виконання, описується процедура розгляду даних категорій справ, однак висновків щодо самостійності проваджень та їх співвідношення з традиційно відомими видами цивільного судочинства авторами не робиться, або ж взагалі не приділяється уваги даним провадженням у структурі цивільного процесу [2, с. 57]. Таку ситуацію частково можна пояснити тим, що основний масив наукової літератури, в тому числі підручників, було видано у 2005–2010 роках, коли порядок оскарження рішення третейського суду та порядок видачі виконавчого листа на його примусове виконання містилися лише у Законі України «Про третейські суди», тобто провадження виділялись в залежності від структури самого Цивільного процесуального кодексу України. Однак лише з доповненням ЦПК України у 2011 році відповідними розділами, дані провадження стали невід’ємною